

Position paper "Bewind"

Inleiding

De commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamer heeft Inversie Bewind gevraagd op 21 maart 2024 deel te nemen aan het rondetafelgesprek 'Bewind'. Ter voorbereiding heeft Inversie Bewind deze position paper opgesteld.

Inversie Bewind

Professionele beschermingsbewindvoerder te Zwolle voor 41 meerderjarige personen die door een lichamelijke of geestelijke toestand of wegens verkwisting of het hebben van problematische schulden tijdelijk of duurzaam niet in staat zijn eigen financiële belangen behoorlijk waar te nemen. Zonder lidmaatschap bij een branchevereniging.

Personen onder bewind krijgen niet altijd passende hulp

Alle personen onder bewind zouden naar vermogen mee moeten doen in Nederland. Dit moet leidend zijn voor de bewindvoerder, maar ook voor de wetgever en de lokale overheid. De afgelopen jaren is er een gebrek aan dienstverlening ontstaan voor een kwetsbare groep mensen. Enerzijds door digitalisering, anderzijds door een gebrek aan regulering. Zo moet je digitaal vaardig zijn om een toereikend inkomen te ontvangen, is het toegestaan voor een verhuurder om een woning te weigeren aan een huurder vanwege een onderbewindstelling¹ en eigent een bank zich de bevoegdheden van een bewindvoerder toe.² Het gebrek aan dienstverlening voor een kwetsbare groep mensen is een nieuwe markt voor de ander. Met als gevolg bijvoorbeeld banken die opgericht worden voor mensen met financiële hulpverlening. Een speciale bank, omdat je een bewindvoerder hebt, is pijnlijk en zorgt voor een aantasting in eigenwaarde. Personen onder bewind willen geen kenmerkende IBAN. Op het moment dat je onder bewind staat is het niet meer vanzelfsprekend dat je overal een gelijke behandeling krijgt. Stigmatisering mag niet in de hand worden gewerkt. Willen we als maatschappij dat iedereen naar vermogen mee kan doen, dan is er ander beleid nodig. We mogen niet accepteren dat steeds meer mensen achterblijven.

Een eenvoudigere overheid, de overheid die de grenzen van hulpverlening bewaakt, is de eerste stap richting meer (zelf)redzaamheid en passende hulp.

In deze position paper gaat Inversie Bewind in op vier aspecten die van belang zijn om de positie van de beschermingsbewindvoerder, de persoon onder bewind en de maatschappij te verbeteren:

1. Toezicht
2. Schulden
3. Passende hulp voorop
4. Sociaal ondernemerschap is de toekomst

Toezicht

Personen onder bewind krijgen niet altijd de hulp die zij mogen verwachten. Zo zijn er bewindvoerders die zich onttrekken uit het toezicht³, worden schulden niet goed doorgegeven⁴, worden er meer kosten in rekening gebracht dan toegestaan⁵ of is er zelfs sprake van frauderen met gelden van de persoon onder bewind⁶. In het laatste geval is het moeilijk voor de persoon onder bewind om gerechtigheid te krijgen⁷. Compensatie voor ontstaan leed is geen zekerheid⁸. Het is onbestaanbaar dat deze "incidenten" mogelijk zijn in het huidige stelsel. Bewindvoerders helpen een zeer kwetsbare groep. Uit onderzoek blijkt dat er vaak sprake is van een beperkt

¹ <https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/bewindvoering-als-afwijzing-huurwoning-geen-discriminatie>

² <https://radar.avrotros.nl/artikel/ing-beperkt-betaalmogelijkheden-voor-mensen-onder-bewind-54961>

³ <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBGEL:2024:1023>

⁴ <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBAMS:2024:793>

⁵ <https://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RBOVE:2024:1135>

⁶ <https://dvh.nl/drenthe/Bewindvoerder-uit-Diever-verdacht-van-omvangrijke-fraude-met-geld-clënten.-Rechter-grijpt-in-aangifte-verduistering-en-ontslag-van-beheer-geldzaken-28880936.html>

⁷ <https://www.bd.nl/opinie/het-is-verdomd-lastig-om-je-recht-te-halen-als-je-laaggeletterd-bent-a680abba/>

⁸ <https://www.bd.nl/maashorst/na-twee-jaar-nog-steeds-geen-gerechtigheid-voor-slachtoffers-malafide-bewindvoerder-uit-uden-a6696e26>

denk- en doenvermogen⁹. Goed en kwalitatief toezicht is om die reden uiterst belangrijk. Van een persoon onder bewind kan niet worden verwacht dat zij de werkzaamheden van de bewindvoerder zelf goed controleren. Beschermingsbewind is een zeer ingrijpende maatregel. Het is geen maatregel om inadequate schuldhulpverlening op te vangen. Het draait lang niet overal meer om de persoon onder bewind. Daar waar het fout gaat is de impact voor persoon onder bewind maximaal. We mogen het daarom niet beoordelen als incidenteel. De hulp die geboden wordt moet aansluiten op de benodigde hulp.

Het introduceren van een gemeentelijk toegankelijk klachtenloket in de keten van hulpverlening is daarom noodzakelijk. Er ligt een zorgplicht bij de gemeente; bevorder daarom de ruimte voor meer regie bij inadequate hulpverlening. Om het risico op onregelmatigheden te minimaliseren is actueel rechterlijk toezicht wenselijk. **Net als meerdere ijkmomenten.** Uit waarschuwingen van de Rechtbank Overijssel blijkt dat de verantwoording vanuit bewindvoerders niet altijd tijdig wordt ingediend. Hier zou consequent opgetreden moeten worden; **schors de bewindvoerder direct zodra die zich onttrekt uit het rechterlijk toezicht** en hef deze maatregel pas op als opvolgende verantwoordingen langdurig op tijd worden ingediend. Het onttrekken uit het toezicht van de rechtbank is zeer kwalijk, de persoon onder bewind is vaak niet in staat om de bewindvoerder goed te controleren. In het geval van geleden schade bij de persoon onder bewind zijn **meer bevoegdheden bij de toezichthouder** wenselijk. Wanneer een bewindvoerder een andere bewindvoerder aansprakelijk stelt wordt er beroep gedaan op de solidariteit met de beroepsgroep. Daar kan ook gedacht worden aan een **register voor bewindvoerders waarin de functie wordt beschreven en of een bewindvoerder op dat moment benoembaar is en of er in het verleden sprake is geweest van een schorsing.**

Schulden

Rond het innen van schulden is een volledige industrie ontstaan. Aan deze schuldenindustrie zijn aanzienlijke kosten verbonden. €17 miljard aan maatschappelijke kosten, tegenover het innen van €3 miljard aan problematische schulden. Beschermingsbewind is in beginsel geen schuldhulpverlening, wel kan er beschermingsbewind worden ingesteld bij het hebben van problematische schulden - het schuldenbewind. Ondanks dat een schuldenbewind geen schuldhulpverlening is, wordt er volop geadverteerd door “commerciële kantoren” onder de noemer van schuldhulpverlening. Deze advertenties zitten toeleiding naar gratis gemeentelijke schuldhulp in de weg. **Het gebruik van de term schuldhulpverlening zou beschermd moeten worden, om deze aanzienlijke, maar ook overbodige maatschappelijke kosten tegen te gaan.**

Er is veel aandacht voor de doorverkoop in de schuldenindustrie bij deurwaarders en incassobureaus. De verkoop van bewindsdossiers heeft weinig aandacht. Sommige bedrijven converteren een bewindsdossier tot een investering om op een later moment te verkopen aan de hoogste bidder¹⁰. Op dit punt staat hulpvraag van de hulpbehoevende persoon niet meer centraal. Het is kwalijk dat hier geen regulering voor is. **De persoon onder bewind moet de regie krijgen wanneer de bewindvoerder ervoor kiest om zijn bedrijfsvoering te staken of te verkopen.** De keuzevrijheid van de persoon onder bewind moet leidend zijn, waardoor extra kosten voor de persoon onder bewind of de maatschappij worden voorkomen. Van deze genoemde keuzevrijheid in het kiezen van de bewindvoerder is niet altijd sprake en daarmee wordt de maatschappij op kosten gejaagd¹¹. **Op bekende overnameplatforms worden “dossiers” aangeboden voor €1420,- per persoon.** Een terugverdientijd creëren op personen onder bewind komt de tijdelijkheid van de maatregel vanzelfsprekend niet ten goede. Een naar eigen zeggen te lage vergoeding mag niet leiden tot een eigen interpretatie van kwaliteit of het creëren van een onwenselijk verdienmodel.

Het helpen van de meest kwetsbare mensen is overgelaten aan de markt, zonder dat hier voldoende regulering aanwezig is. In het huidige beloningssysteem zijn bewindvoerders erbij gebaat om schulden in stand te houden, zodat de persoon onder bewind langer bij het kantoor blijft.¹² Het niet oplossen van schulden zorgt ervoor dat er langer recht is op de hogere beloning bij problematische schulden. Dit zit de tijdelijkheid van de maatregel in de weg. Een terugverdientijd creëren op de persoon onder bewind is daarmee uiterst onwenselijk.

⁹ <https://www.nvvk.nl/page/1439/2023/01/16/Groep-in-bewind-is-meest-kwetsbaar-qua-denk-en-doenvermogen>

¹⁰ <https://www.brookz.nl/bedrijven-te-koop/bewindvoerdersportefeuille/37257>

¹¹ <https://www.njb.nl/blogs/leemte-in-regeling-beloning-curatoren-jaagt-kwetsbare-personen-en-de-maatschappij-op-hoge-kosten/>

¹² <https://www.groene.nl/artikel/ik-ben-financieel-gehandicapt-gemaakt>

Passende hulp voorop

Er ligt een regierol bij gemeenten voor schuldhulpverlening. Indien er sprake is van adequaat functionerende gemeentelijke schuldhulp met een schulden-pauzeknop¹³ is een schuldenbewind niet meer noodzakelijk. Er zou enkel nog sprake zijn van beschermingsbewind bij lichamelijke of psychische problematiek.

Met het adviesrecht¹⁴ kunnen gemeenten adviseren of een inwoner het beste kan worden geholpen met voortzetting van het bewind of met een lichtere vorm van gemeentelijke ondersteuning. Tot op heden wordt er weinig gebruik gemaakt van dit instrument, terwijl dit instrument zeer geschikt is om de toeleiding naar beschermingsbewind beter te controleren. Niet in elke gemeente is het vanzelfsprekend dat er sprake is van minder ingrijpende passende hulp¹⁵, daar is meer aandacht voor nodig. Uiteindelijk moet het doel zijn passende hulp bieden aan mensen in een financieel kwetsbare positie, zodat zij met vertrouwen mee kunnen doen in de maatschappij, zoveel mogelijk als ieder ander. Met als beoogd gevolg zo min mogelijk personen onder bewind en zo kort als mogelijk een ingrijpende maatregel toepassen.

Eén loket met één regisseur

In reactie op het adviesrecht zijn er convenanten tussen beschermingsbewindvoerder en gemeenten ontstaan. Deze zijn alleen niet voor iedere organisatie toegankelijk. Tevens is het opmerkelijk dat er een convenant nodig is om flinke daling van bewindvoering bij schulden te bewerkstelligen¹⁶. Het oplossen van problemen mag van een integere bewindvoerder worden verwacht. Vaak is het een vereiste bij een convenant dat de organisatie lid is van een branchevereniging, terwijl dit geen kwaliteitskeurmerk is. **Een persoon onder bewind heeft geen brancheorganisatie nodig maar een loket (bij de gemeente) waar hij of zij terecht kan met vragen, hulp en ondersteuning.**

Een brede samenwerking is nodig om de persoon onder bewind de juiste en passende hulp te kunnen bieden. Het gaat hier vaak om mensen die meerdere problemen hebben en daarom niet goed in het systeem passen. **Eén loket voor de persoon onder bewind, maar die ook toegankelijk is voor de bewindvoerder.** Maatwerk, persoonlijk contact en oog voor de oorzaak van de problematiek. Eén regisseur voor persoonlijke begeleiding en hulp op maat. De meest kwetsbare personen kunnen hier ook met vragen over de bewindvoerder terecht.

Implementeer het adviesrecht dan ook voor alle onderbewindstellingen. Een minder ingrijpende maatregel kan passend zijn; een betere selectie aan de voorkant is noodzakelijk om expliciet maatwerk te kunnen leveren. In plaats van een onderbewindstelling bij schulden, is een schulden-pauze knop in combinatie met adequate schuldhulp, budgetbeheer en een cursus basisvaardigheden voldoende om het leven weer op de rit te krijgen.

Een onderdeel van deze brede samenwerking is ook het eerder genoemde gemeentelijk klachtenloket.

Maatwerk

Om maatwerk te faciliteren en controleerbaar te maken zou het plan van aanpak minimaal één keer per jaar geactualiseerd moeten worden. Denk bijvoorbeeld aan het toetsen van vaardigheden en het stellen van doelen om vaardigheden te leren, zodat er toegewerkt wordt naar uitstroom van bewind. Het aanpassen van het plan van aanpak maakt het meetbaar of er vorderingen worden getroffen en of de geboden hulp naar tevredenheid is van de persoon onder bewind.

Persoonlijk contact

Persoonlijk contact is essentieel om de situatie van de persoon onder bewind verder op weg te helpen in het leven. Dit helpt bij het signaleren van andere problematiek die een financieel redzaam leven in de weg staan, bijvoorbeeld het hebben van geringe basisvaardigheden. **Sociale vaardigheden van de bewindvoerder komen daardoor ook meer centraal te staan. Dit vraagt ook om een aanpassing in de scholingseisen. Het opnemen van een richtlijn voor persoonlijk contact, net als bij mentoren, is daarmee gewenst.**

Informatievoorziening

De overheid moet bewindvoerders beter in staat stellen om haar taken naar behoren uit te kunnen voeren. **Verleen automatisch machtigingen voor de DigiD omgeving.** Nu worden er handelingen van de persoon onder bewind verwacht, terwijl deze groep een beperkt denk- en doenvermogen heeft. Met als gevolg dat uitkeringen later worden aangevraagd dan gewenst en dat het onnodig lang duurt voordat schulden in beeld zijn.

¹³ <https://www.nvvk.nl/page/1439/2023/07/12/Update-Landelijke-Pauzeknop>

¹⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/10/30/adviesrecht-voor-gemeenten-bij-schuldenbewind-per-1-januari-2021>

¹⁵ <https://www.nationaleombudsman.nl/professionals/nieuws/nieuwsbericht/2024/gemeenten-moeten-meer-doen-om-burgers-met-dreigende>

¹⁶ <https://www.parool.nl/cs-baad6fb/>

Een fastlane met in ieder geval alle overheidsinstanties zorgt ervoor dat er minder uren verloren gaan aan basistaken.

Sociaal ondernemerschap is de toekomst

Professioneel beschermingsbewind wordt momenteel voornamelijk uitgevoerd door organisaties met een winstoogmerk, terwijl we mogen verwachten dat de maatschappelijke impact op één staat.

Beschermingsbewind enkel nog uit laten voeren door organisaties zonder winstoogmerk of zij die statutair vastleggen dat de maatschappelijk impact op één staat is de toekomst. Daar kan de wetgever een rol spelen door de BVm te introduceren.

Met de nadruk op het realiseren van maatschappelijke impact is het voor de hand liggend dat er een limiet komt op het aantal personen onder bewind per bewindvoerder.

Slot

Inversie Bewind is enthousiast over de initiatiefnota. Een ommekeer in beleid is nodig om de persoon onder bewind goed te beschermen, passende de hulp te bieden en een inclusief leven te laten leiden. Deze nota draagt daaraan bij.

Overigens ligt er ook een opdracht om een toename aan onderbewindstellingen te voorkomen, door het leven in Nederland eenvoudiger te maken en geen ruimte te geven aan de schuldenindustrie. Dit zal uiteindelijk leiden tot minder maatschappelijke kosten en hogere kwaliteit van leven voor de kwetsbare mensen.

We mogen niet accepteren dat er steeds meer mensen achterblijven.